

RYSZARD STANKOWSKI

Urząd Gminy Pleśna

Rozwój małych firm na terenie gminy Pleśna

Kryzys gospodarczy, który wystąpił w Polsce w latach osiemdziesiątych ubiegłego wieku, doprowadził do zupełnego rozpadu więzi ekonomicznych i politycznych ukształtowanych po II wojnie światowej. Sytuacja ta pobudziła gwałtowne procesy przemian ustrojowych, a następnie spowodowała konieczność głębokich przekształceń i reform. Wyrazem tych przemian było przejście od centralnego systemu sterowania gospodarką narodową do gospodarki rynkowej (Kamińska 1996, s. 8).

W systemie gospodarowania opartym na centralnym planowaniu i wynikających z niego nakazowo-rozdziałczych metodach zarządzania dominującą rolę odgrywał sektor państwowy, natomiast sektor prywatny stanowił jedynie uzupełnienie gospodarki państwowej i spółdzielczej (Kamińska 1996, s. 8).

W nowych warunkach mechanizmy transformacji gospodarki narodowej pociągają za sobą zmiany reguł pobudzania wzrostu gospodarczego, w tym także rozwój indywidualnej przedsiębiorczości (Kamińska, Ziolo 1996, s. 70). Proces ten stymulowany jest przez wiele instrumentów legislacyjnych, ułatwiających rozwój sektora prywatnych przedsiębiorstw, a także dotyczących zwiększenia samodzielności struktur samorządowych i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych. Wśród nich wyróżnić należy: Ustawę o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych z 13 lipca 1990 r., Ustawę o samorządzie terytorialnym z 8 marca 1990 r., Ustawę o działalności gospodarczej z 28 grudnia 1988 r. oraz Ustawę – Prawo działalności gospodarczej z 19 listopada 1999 obowiązującą od 1 stycznia 2001 r.

Liberalizacja przepisów o prowadzeniu działalności gospodarczej zapoczątkowała dynamiczny i trwały rozwój małych i średnich, głównie prywatnych przedsiębiorstw (Francik 1999, s. 89).

W świetle powyższych uwag celem niniejszego artykułu jest przedstawienie rozwoju małych firm działających na terenie gminy Pleśna (powiat tarnowski). Analiza obejmuje rodzaj działalności (wg EKD), miejsce lokalizacji firm, lata powstania oraz podmioty zlikwidowane i jest fragmentem szerszego opracowania dotyczącego przemian społeczno-gospodarczych i demograficznych w gminie Pleśna. Dane potrzebne do dokonania analizy uzyskano w Urzędzie Statystycznym w Tarnowie.

W 2002 roku na terenie gminy Pleśna istniało 387 podmiotów gospodarczych, wśród których zdecydowaną przewagę miała własność prywatna obejmująca 368 podmiotów, natomiast 18 podmiotów stanowiło własność komunalną, a jeden podmiot – własność państwową (tab. 1). Podobna sytuacja występowała również w gminach sąsiednich; we wszystkich przewagę miał sektor prywatny.

Tabela 1. Struktura własnościowa podmiotów gospodarczych na tle sąsiednich gmin w roku 2002

Gminy	Ogółem	Własność według sektorów				Liczba prywatnych podmiotów na 1000 mieszkańców
		publiczny		prywatny		
		państwowa	komunalna	krajowy	zagraniczny	
Pleśna	387	1	18	368	–	29
Tuchów	697	7	21	668	1	39
Gromnik	184	1	16	167	–	20
Wojnicz	486	2	14	467	3	37
Zakliczyn	533	4	18	511	–	43
Tarnów	983	5	20	951	7	47

Źródło: Dane uzyskane w Urzędzie Statystycznym w Tarnowie według stanu na dzień 31 października 2002

Proces rozwoju indywidualnej działalności gospodarczej ilustruje najlepiej liczba prywatnych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców. W sąsiednich gminach rozwój indywidualnej działalności gospodarczej był bardzo zróżnicowany. Największy zaznaczył się w gminie Tarnów (47 podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców) oraz w gminach Zakliczyn (43), Tuchów (39) i Wojnicz (37). Nieco słabej proces ten widoczny był w gminach Pleśna (29) i Gromnik (20).

Wśród podmiotów gospodarczych w gminie Pleśna w 2002 r. najliczniej reprezentowany był handel i naprawy (tab. 2). Obejmował on 123 jednostki (31% ogólnej liczby podmiotów gospodarczych). Wśród innych działów równie licznie reprezentowane było budownictwo (93 podmioty, tj. 24%). Nieco mniej było w 2002 r. podmiotów w dziale transport, składowanie i łączność (42 jednostki, tj. 11%) oraz prowadzących działalność produkcyjną (42 firmy, tj. 11%). Mniejsze znaczenie miała działalność związana z obsługą nieruchomości (27, tj. 6,7%), pozostałą działalnością komunalną i socjalną (13, tj. 2,8%) oraz prowadzeniem hoteli i restauracji (8, tj. 2%).

Tabela 2. Podmioty gospodarcze na tle gmin sąsiednich w roku 2002*

Gminy	Ogółem	Działalność produkcyjna	Budownictwo	Handel i naprawy	Transport, składowanie i łączność	Obsługa nieruchomości i firm	Pozostała działalność komunalna, socjalna i indywidualna	Hotele i restauracje
Pleśna	387	42	93	123	42	27	13	8
Tuchów	697	141	91	225	55	53	44	11
Gromnik	184	17	45	59	13	7	11	2
Wojnicz	486	60	85	172	47	26	28	12
Zakliczyn	533	49	111	155	41	34	31	18
Tarnów	983	140	164	356	107	64	45	12

* Uwzględniono tylko wiodące rodzaje działalności gospodarczej.

Źródło: Dane uzyskane w Urzędzie Statystycznym w Tarnowie według stanu na dzień 31 października 2002

W sąsiednich gminach najliczniej reprezentowane były również podmioty gospodarcze związane z handlem i naprawami. W gminie Tarnów stanowiły one 36,2% ogólnej liczby działających tam podmiotów gospodarczych, w gminie Wojnicz 35,4%, w gminie Tuchów 32,3%, w gminie Gromnik 32,1 %, w gminie Pleśna 31%, najmniej zaś w gminie Zakliczyn – 29,1 %. Drugie miejsce pod względem liczby działających podmiotów gospodarczych zajmowało we wszystkich gminach, oprócz gminy Tuchów, budownictwo. Udział ten wahał się od 24,5% w gminie Gromnik, 23% w gminie Pleśna i 24% w gminie Zakliczyn do 16,7% w gminie Tarnów i 13,1% w gminie Tuchów.

Działalność produkcyjna wahała się od 20,2% w gminie Tuchów do 9,2% w gminach Gromnik i Zakliczyn. W gminie Pleśna firmy podejmujące działalność produkcyjną stanowiły 11% ogólnej liczby podmiotów. Wśród prowadzonych w poszczególnych gminach rodzajów działalności istotne miejsce zajmuje również działalność transportowa (ze składowaniem i łącznością). W analizowanych gminach udział tego rodzaju działalności wahał się od 11% w gminie Pleśna, 10,9% w gminie Tarnów i 9,7% w gminie Wojnicz do 7,9% w gminie Tuchów, 7,7% w gminie Zakliczyn i 7,1% w gminie Gromnik.

Podstawowe znaczenie w gminie Pleśna miały indywidualne podmioty gospodarcze. Według stanu na dzień 31 października 2002 r. podmiotów tych było 387 (tab. 3). Dominujące znaczenie miała działalność handlowa, którą zajmowały się 123 podmioty, czyli 31% ich ogólnej liczby. Działalność handlową prowadziło 96 placówek handlu detalicznego, które stanowiły 24,8% ogólnej liczby podmiotów gospodarczych, następne według liczebności były: handel hurtowy i komisowy (15 podmiotów), obsługa i naprawy pojazdów mechanicznych (12 podmiotów), hotele i restauracje (8 podmiotów).

Tabela 3. Podmioty gospodarcze wg rodzajów działalności oraz miejsca lokalizacji (stan na dzień 31 października 2002)

Rodzaje działalności (wg EKD)	Miejsce lokalizacji											
	Ogółem	Dąbówka Szczepan.	Janowice	Lichwin	Lubinka	Łowczówek	Pleśna	Rychwałd	Rzuchowa	Świebodzin	Szczepanowice	Woźniczna
Rolnictwo, łowiectwo i pokrewne działalności usługowe	6	–	–	–	–	–	1	–	2	3	–	–
Leśnictwo, pozyskiwanie drewna i pokrewne działalności usługowe	9	–	3	1	1	–	1	1	–	–	2	–
Produkcja artykułów spożywczych i napojów	3	–	–	–	–	–	–	–	1	1	1	–
Produkcja tkanin	1	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Produkcja odzieży	4	–	–	–	–	1	3	–	–	–	–	–
Produkcja drewna i wyrobów z drewna	12	–	1	–	1	1	2	1	2	1	2	1
Działalność wydawnicza, poligrafia	2	–	–	–	–	1	–	–	1	–	–	–
Produkcja wyrobów z tworzyw sztucznych i gumy	1	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–

Produkcja wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych	4	-	-	-	1	-	-	2	1	-	-	-
Produkcja metalowych wyrobów gotowych	6	-	-	-	1	-	2	-	2	1	-	-
Produkcja maszyn i aparatury elektrycznej	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Produkcja wyrobów precyzyjnych	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Produkcja mebli, działalność produkcyjna nigdzie nie sklasyfikowana	10	-	2	-	-	1	6	-	-	-	1	-
Budownictwo	93	3	8	6	-	9	24	7	21	10	2	3
Sprzedaż, obsługa i naprawy pojazdów mechanicznych	12	1	-	1	-	2	1	-	4	1	1	1
Handel hurtowy i komisowy	15	-	3	1	-	2	3	-	4	-	1	1
Handel detaliczny. Naprawy artykułów osobistych i przeznaczenia domowego	96	10	8	3	1	15	25	6	11	4	11	2
Hotele i restauracje	8	-	1	-	-	-	1	-	4	1	-	1
Transport lądowy	42	1	6	1	3	1	11	1	7	6	3	2
Ubezpieczenia i fundusze emerytalno-rentowe	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Pośrednictwo finansowe	9	-	-	-	-	1	2	1	1	3	1	-
Informatyka i działalność pokrewna	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Pozostała działalność związana z prowadzeniem interesów	25	-	6	3	-	3	6	-	3	-	3	1
Edukacja	3	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-
Ochrona zdrowia	8	-	2	-	-	2	2	-	2	-	-	-
Rekreacja, kultura i sport	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Pozostała działalność usługowa	12	-	1	-	-	2	4	-	2	1	2	-
Ogółem	387	15	42	16	8	45	96	19	69	34	31	12

Źródło: Opracowano na podstawie jednostkowych danych REGON wg stanu na dzień 31 października 2002, Urząd Statystyczny w Tarnowie

W tej branży według danych REGON działały:

- warsztaty samochodowe (mechanika, blacharstwo, malowanie),
- sklep z części motoryzacyjnymi,
- firmy zajmujące się handlem płodami rolnymi i działające w obszarze zaopatrzenia rolnictwa,
- handel artykułami spożywczymi, chemicznymi (ogólnie małe sklepy wielobranżowe),
- handel obwoźny (art. spożywcze, chemiczne, przemysłowe).

Kolejną pozycję zajmowało budownictwo, które skupiło 93 podmioty, czyli 24%. Branżę budowlaną reprezentowały zakłady: budowlane, remontowo-budowlane, murarskie, murarsko-tynkarskie, blacharskie, ciesielskie, elektroinstalacyjne, malarskie, usług wod.-kan., robót wykończeniowych.

Zdecydowanie niższy był udział działalności produkcyjnej, reprezentowały ją 42 podmioty, tj. 10,8% i transportu lądowego – 42 podmioty, tj. 10,8%.

Usytuowanie podmiotów gospodarczych w gminie było i jest bardzo nierównomierne. Najwięcej uruchomiono ich we wsi Pleśna (96), nieco mniej w Rzuchowej (69) (tab. 3). W Łowczówku działa 45 firm, w Janowicach 42, w Świebodzinie 34, w Szczepanowicach 31. W pozostałych wsiach gminy liczba podmiotów była znacznie mniejsza: w Rychwałdzie 19, w Lichwinie 16, w Dąbrówce Szczepanowskiej 15, w Woźnicznej 12 i w Lubince 8.

Zakłady funkcjonujące w 2002 r. powstały głównie po 1990 r. wraz z wejściem w życie ustawy o działalności gospodarczej. Do 1992 r. powstało ich niewiele i do dziś z powstałych w tych latach funkcjonuje 11 firm na terenie całej gminy. Szczególny wzrost ich liczby nastąpił w 1993 r.; spośród nich do dziś funkcjonuje 78, czyli 20% ogólnej liczby istniejących obecnie (październik 2002) podmiotów gospodarczych (tab. 4).

Tabela 4. Podmioty gospodarcze według rodzajów działalności i lat powstania (stan na dzień 31 października 2002)

Rodzaje działalności (wg EKD)	Lata powstania													
	Ogółem	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Rolnictwo, łowiectwo i pokrewne działalności usługowe	6	-	-	-	-	-	-	-	2	-	3	-	-	1
Leśnictwo, pozyskiwanie drewna i pokrewne działalności usługowe	9	-	-	-	-	-	-	4	1	2	2	-	-	
Produkcja artykułów spożywczych i napojów	3	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	
Produkcja tkanin	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Produkcja odzieży	4	-	-	-	2	-	-	1	-	-	1	-	-	
Produkcja drewna i wyrobów z drewna	12	-	-	-	3	-	4	1	1	2	-	-	-	1
Działalność wydawnicza	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	
Produkcja wyrobów z tworzyw sztucznych i gumy	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
Produkcja wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych	4	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	1	-	
Produkcja metalowych wyrobów gotowych	6	-	-	-	3	-	-	-	1	-	1	1	-	
Produkcja maszyn i aparatury elektrycznej	1	-	-	-		-	-	1	-	-	-	-	-	

Produkcja wyrobów precyzyjnych	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Produkcja mebli, działalność produkcyjna nigdzie nie sklasyfikowana	10	-	-	-	3	-	2	1	-	1	1	1	-	1
Budownictwo	93	-	-	2	22	4	11	1	12	12	12	8	4	5
Sprzedaż, obsługa i naprawy pojazdów mechanicznych	12	-	-	-	4	-	1	4	-	2	-	1	-	-
Handel hurtowy i komisowy	15	-	-	-	1	-	3	2	2	2	2	2	-	1
Handel detaliczny. Naprawy artykułów osobistych i przeznaczenia domowego	96	2	-	1	19	2	15	6	10	12	11	6	7	5
Hotele i restauracje	8	-	-	-	1	-	2	-	-	2	-	1	-	2
Transport lądowy	42	-	-	3	11	1	5	4	6	3	1	3	3	2
Ubezpieczenia rzeczowe	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pośrednictwo finansowe	9	-	-	-	1	-	-	-	-	1	2	2	1	2
Informatyka i działalność pokrewna	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Pozostała działalność związana z prowadzeniem interesów	25	-	-	-	3	-	5	-	1	2	2	6	-	6
Edukacja	3	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ochrona zdrowia	8	-	-	-	1	-	1	-	-	1	1	3	1	-
Rekreacja, kultura i sport	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Pozostała działalność usługowa	12	-	-	-	-	-	1	3	3	-	1	3	-	-
Ogółem	387	2	1	8	78	8	52	29	40	44	42	39	18	26

Źródło: Opracowano na podstawie jednostkowych danych REGON wg stanu z dnia 31 października 2002, Urząd Statystyczny w Tarnowie

Z powstałych w 1994 r. do dziś funkcjonuje 8 podmiotów gospodarczych, w 1995 r. – 52, w 1996 r. – 29, w 1997 r. – 40, w 1998 r. – 44, w 1999 r. – 42, w 2000 r. – 39 i w 2001 r. – 18, a do końca października 2002 – 26.

W latach 1990–2002 zlikwidowanych zostało 300 podmiotów. W 1993 r., kiedy to powstało najwięcej podmiotów gospodarczych, jednocześnie na terenie gminy zostało zlikwidowanych 168 firm (tab. 5).

Najwięcej zlikwidowanych zostało podmiotów działających w handlu (88, tj., 29,3% wszystkich zlikwidowanych). Na liście „padających” firm były również reprezentujące budownictwo (58) i transport (35).

W analizowanym okresie uwidaczniają się fazy wzrostu, stabilizacji i spadku liczby uruchamianych i likwidowanych na terenie gminy Pleśna przedsiębiorstw. Struktura rodza-

Pozostała działalność związana z prowadzeniem interesów	16	–	–	1	6	3	2	1	–	1	–	–	2
Edukacja	2	–	–	–	1	–	1	–	–	–	–	–	–
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	6	–	1	–	3	–	2	–	–	–	–	–	–
Rekreacja, kultura i sport	4	–	–	–	1	–	1	1	1	–	–	–	–
Pozostała działalność usługowa	1	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–
Ogółem	300	6	7	5	168	23	47	11	12	11	3	4	3

Źródło: Opracowano na podstawie jednostkowych danych REGON stan z dnia 31 października 2002, Urząd Statystyczny w Tarnowie

Tworzenie warunków do rozwoju indywidualnej przedsiębiorczości jest jednym z głównych celów zapisanych w *Strategii Rozwoju Gminy Pleśna*. Jest to działanie konieczne, warunkujące społeczno-gospodarczy rozwój gminy, polepszające warunki życia mieszkańców, w tym szczególnie wpływające na zmniejszenie liczby osób bezrobotnych.

Literatura

Europejska Klasyfikacja Działalności, 1991, GUS, Warszawa

Francik A., 1999, *Zatrudnienie w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, [w:] *Przedsiębiorczość a lokalny i regionalny rozwój gospodarczy*, red. J. Targalski, Kraków

Kamińska W., 1996, *Rozwój i przemiany struktury przestrzennej indywidualnej działalności gospodarczej w rejonie kieleckim*, Kielce

Kamińska W., Ziolo Z., 1996, *Struktura branżowa indywidualnej działalności gospodarczej w Polsce Południowo-Wschodniej*, [w:] *Wpływ procesów transformacji gospodarki narodowej na funkcjonowanie jednostek gospodarczych i układów przestrzennych*, red. Z. Ziolo, Warszawa–Kraków

Ustawa z 23 grudnia 1988 o działalności gospodarczej

Ustawa z 19 listopada 1999 Prawo działalności gospodarczej